

Plantenvondsten 1989

door Ees Aartse

De laatste jaren vertoonde deze rubriek een kwijnend bestaan. Oorzaken kunnen zijn:

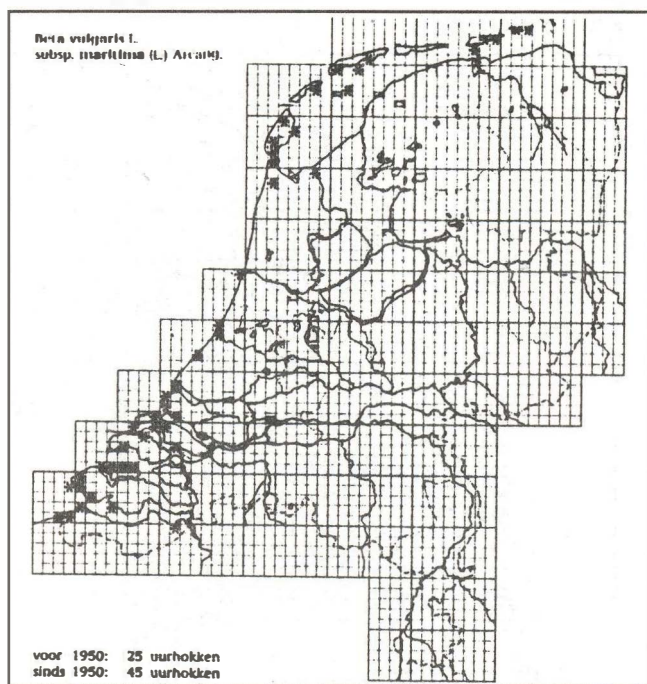
- a) er waren minder interessante plantenvondsten of
- b) er werd minder naar planten gekeken en
- c) gezien het kwijnend karakter van deze rubriek werden de vondsten niet doorgegeven.

In 1989 werd gestart met het landelijk FLORON-project (Zie De Strandloper 21e jaargang nr. 4, december 1989).

Een aantal medewerkers van de Vereniging werkt aan dit project mee en zie.... het aantal interessante vondsten steeg zienderogen. Tijdens de inventarisaties voor FLORON kom je uiteraard ook weer bijzondere soorten tegen omdat bepaalde terreinen beter onderzocht en bezocht worden. Voorheen was een bijzondere soort een toevalstreffer.

Het loont thans weer de moeite om met een lijst van interessante plantenvondsten te komen.

Van een aantal soorten wordt ook de landelijke soortenkaart gegeven, zodat men inzicht krijgt in de ver-

spreiding van een bepaalde soort in Nederland. Deze kaartjes moeten met het nodige voorbehoud geïnterpreteerd worden. Een blokje is een zogenaamd uurhok van 5 x 5 km., dus 25 km². Als een zeldzame soort in zo'n uurhok van 25 km² gevonden wordt, dan is het gehele vierkant zwart of gesterd. Zoals ik al zei, het gaat er alleen maar om dat men wat inzicht krijgt in de verspreiding.

FLORON werkt wat zuiverder, want daar wordt gewerkt met hokken van 1 x 1 km². Een zeldzame soort in 1 FLORON-hok betekent een zwart hokje van 1 km². De overige 24 hokken van het uurhok blijven wit.

De gevonden soorten zijn niet allemaal zeldzaamheden. Sommige soorten zijn nieuw voor het grondge-

bied van Noordwijk doch zijn landelijk gezien niet zeldzaam, zoals Gevlekte dovenetel, Kikkerbeet. Er zijn ook soorten die landelijk gezien zeldzaam zijn, zoals Strandbiet en Zeekool.

De alfabetische volgorde is volgens de latijnse namen, zodat bepaalde soorten bij elkaar staan. Tevens wordt het FLORON-hoknummer aangegeven.

1. *Beta vulgaris* ssp. *maritima* (Strandbiet)

Enkele planten aan de zeezijde van de Katwijkse Uitwatering (FLORON-hok 30-26-13). Nieuw voor de omgeving.

Sinds 1950 wordt de Strandbiet vaker waargenomen. Wordt de laatste jaren ook steeds meer op de Waddeneilanden aangetroffen. De toename in het Deltagebied wordt toegeschreven aan het afnemen van de milieudynamiek na de afsluiting van de zeearmen.

2. *Caltha palustris* (Gewone dotterbloem)

Gevonden langs sloot Bronsgeesterweg (FLORON-hok 30-17-33) en langs sloot in de Noordzijderpolder bij de manege (FLORON-hok 30-17-12).

Gewone dotterbloem is een attractieve aandachtsoort voor FLORON.

3. *Carex remota* (IJle zegge)

Rijke groeiplaats op Klein-Leeuwenhorst. (FLORON-hok 30-17-23).

4. *Centaureum littorale* (Strandduizendguldenkruid)

Zeer talrijk langs het plasje De Wei in de Noordduinen (FLORON-hok 24-57-33).

Uit het landelijke verspreidingskaartje blijkt wel dat deze soort echt aan de kuststreek gebonden is. De soort neemt iets af.

5. *Centaureum erythracea* (Echt duizendguldenkruid)

Talrijk in een vallei in het voormalige vrije vak in de Noordduinen. (FLORON-hok 24-57-42).

De soort wordt zelfs meer in het binnenland gevonden dan aan de kust. De achteruitgang van deze soort vooral in Overijssel, Gelderland en Limburg wordt toegeschreven aan veranderingen in de groeiplaatsen. Echt duizendguldenkruid treedt ook vaak op als pionierplant. Recreatie en het wegplukken door kruidenzoekers worden ook als mogelijke oorzaken genoemd van de achteruitgang van deze soort.

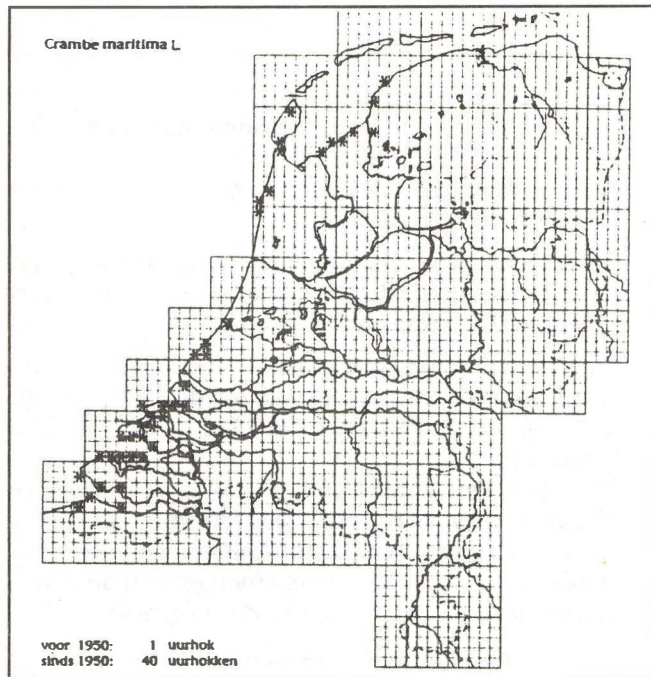
De naam *Centaureum* zou afkomstig zijn van centum = honderd en van aurum = goud. Duizendguldenkruid werd vroeger om zijn grote geneeskrachtige eigenschappen veelvuldig toegepast. Om in het bezit te komen van dit krachtige geneesmiddel moest men diep in de buidel tasten. Overdrijven kon men vroeger ook. "Honderd gulden?wel duizend gulden moest men betalen om dit geneesmiddel te kunnen krijgen! En zo kom je dan aan je naam.

6. *Crambe maritima* (Zeekool)

Enkele planten aan de zeezijde van de Katwijkse Uitwatering (FLORON-hok 30-26-13). Nieuw voor deze omgeving.

Wat voor strandbiet opgaat, geldt ook voor Zeekool.

Heeft zich vanuit Zeeland langzaam noordwaarts uitgebreid.

7. *Datura stramonium* (Doornappel)

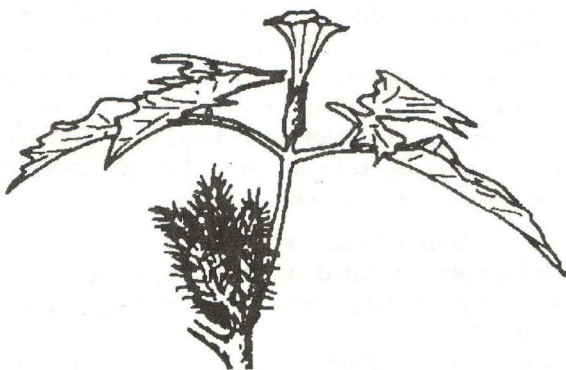
Ongeveer 20 planten langs de Langevelderslag (FLORON-hok 24-57-14) en enkele planten langs het nieuwe gedeelte van de Losplaatsweg nabij het postkantoor (FLORON-hok 30-17-41).

Ongeveer 10 dagen heeft 1 Doornappel gestaan aan de boomvoet van het boompje dat op de vluchtheuvel staat aan de Duinweg, bij de kruising Duinweg/Nieuwe Zeeweg (FLORON-hok 30-17-21).

Doornappel heeft een voorliefde voor grond waarin gerommeld wordt. Bij afbraak van een huis of aanleg van een weg kunnen binnen korte tijd Doornappels opkomen. Laat men de grond met rust, dan is het jaar daarna de plant verdwenen. Het zaad behoudt zeer lang zijn kiemkracht; 60-70 jaar is geen uitzondering. Geen wonder dat Doornappel nog al eens vaak op of bij begraafplaatsen wordt gevonden. Bij de uitbreiding van de Algemene Begraafplaats in 1976 kwamen enige honderden Doornappels op.

Het voorkomen bij begraafplaatsen zet zo'n plant in een kwaad daglicht. Waarom? Op een begraafplaats wordt regelmatig gerommeld in de grond en daar houdt nu juist een Doornappel van.

Deze giftige plant werd vroeger met nog andere giftige planten verwerkt in de z.g. heksenalf. Als men dat zalfje onder de oksels smeerde, dan kreeg men fantastische visioenen. Met andere woorden, je werd high.

Doornappel

Doornappel heeft inderdaad bewustzijnsverruimende stoffen; men geloofde dat je dan kon vliegen en dat werd ook geprobeerd met soms dramatische gevolgen. En....je zag ze soms vliegen, heksen op bezemstelen bv.

Van de bladeren van de Doornappel werden vroeger de bekende astmasigaretten gemaakt om astmapatiënten enige lucht te verschaffen.

8. *Epipactis helleborine* (Breedbladige wespenorchis)

Enkele exemplaren achter de Estec in de Koepelduinen (FLORON-hok 30-16-54). Deze vondst betekent een uitbreiding van het aantal vindplaatsen in Noordwijk.

9. *Fillipendula ulmaria* (Moerasspirea)

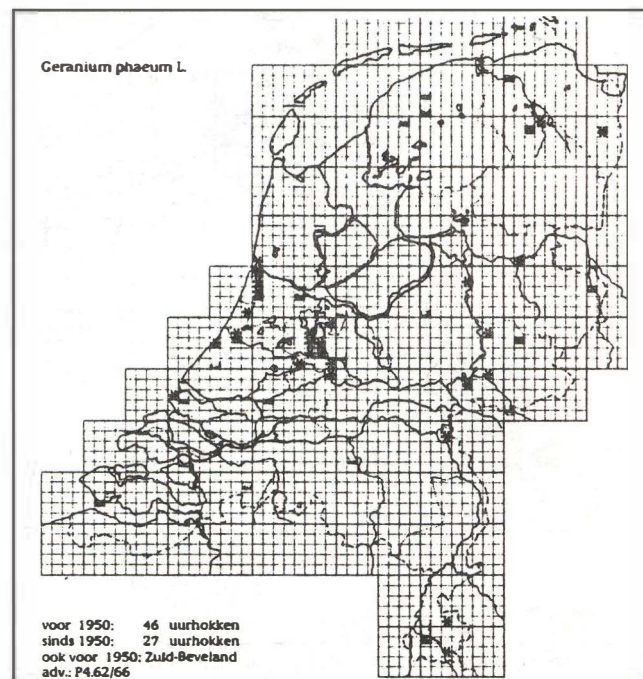
Deze soort, algemeen in de veengebieden, komt in Noordwijk slechts weinig voor, namelijk langs een slootje langs de Bronsgeesterweg (FLORON-hok 30-17-33) en langs de Duinweg ter hoogte van Marbus (FLORON-hok 24-57-52).

10. *Geranium phaeum* (Donkere ooievaarsbek)

Rijke groeiplaats in de wegberm bij de Corneliabrug (Ruigenhoek). Nieuwe soort voor Noordwijk. (FLORON-hok 24-58-31).

Van origine is de Donkere Ooievaarsbek een soort van de berggebieden van Midden- en Zuid-Europa. In ons land is deze plant sinds 1576 als sierplant in cultuur en behoort tot de zgn. stinseplanten.

Scheiding tussen wilde en verwilderde soorten is moeilijk te trekken.

11. *Honkenya peploides* (Zeepostelein)

Rijke groeiplaats aan de zeezijde van de Katwijkse Uitwatering. (FLORON-hok 30-26-13). Algemeen langs de Koningin Wilhelminaboulevard (FLORON-hok 30-16-25).

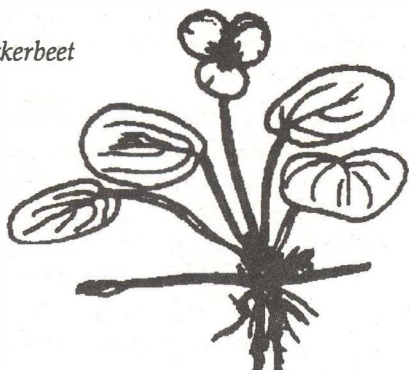
12. *Hydrocharis morsus-ranae* (Kikkerbeet)

In slootjes langs Duinschooten (FLORON-hok 24-57-35) en slootjes achter Offem (FLORON-hok 30-17-42). Nieuw voor Noordwijk? Inderdaad met een vraagteken. Vermoedelijk gewoon over het hoofd gezien tijdens de inventarisaties voor de FLORA VAN NOORDWIJK. Komt rond Noordwijk algemeen voor.

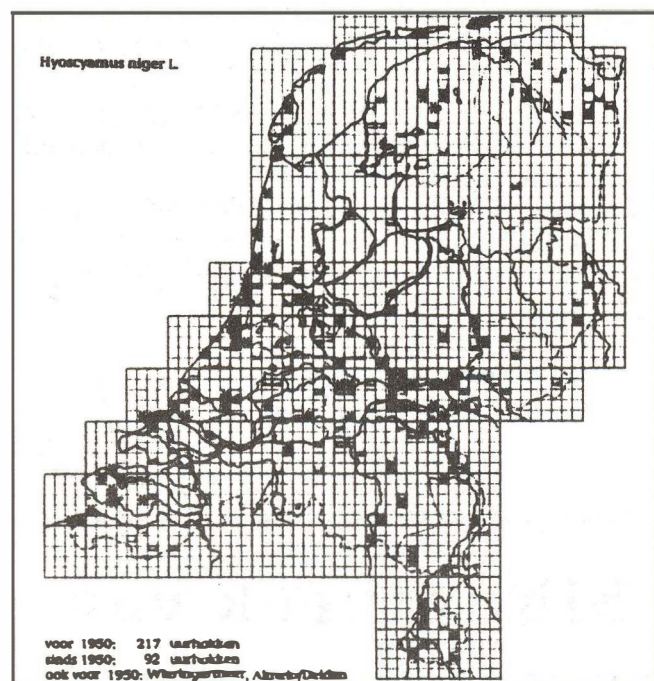
13. *Hydrocotyle vulgaris* (Waternavel)
 Groeiplaats bij de Moeraswederik op Klein-Leeuwenhorst (FLORON-hok 30-17-23). In de Noravallei op de bekende plaats nog steeds aanwezig (FLORON-hok 24-57-23).

14. *Hyoscyamus niger* (Bilzekruid)
 In 1988 1 exemplaar gevonden in een tuin aan de Pi-

Kikkerbeet

ckéstraat en in 1989 ongeveer 14 exemplaren in de berm van de nieuwe weg van de Beeklaan naar Vinkenveld (Jan van Gent) (FLORON-hok 30-17-31). Soort gaat in Nederland sterk achteruit. Bilzekruid heeft ongeveer dezelfde groeiplaatsen als Doornappel. Achteruitgang wordt toegeschreven aan ons "netter

worden". Geen mestvaalten meer om het huis of vuilnishopen, want dat waren geliefkoosde plaatsen voor het Bilzekruid. Ook rond boerderijen wordt het netter, zodat ook daar deze soort minder algemeen wordt. Ook deze zeer giftige plant maakte deel uit van de zgn. heksenalf. (Zie Doornappel).

15. *Lamium maculatum* (Gevlekte dovenetel)
 Bij een vuilstortplaats in de Hogeveense Polder (FLORON-hok 24-58-31). Buiten Zuid-Limburg is de Gevlekte dovenetel - ook als cultuurvariëteit met witgekleurde bladeren - aangeplant, verwilderd en soms ook ingeburgerd.

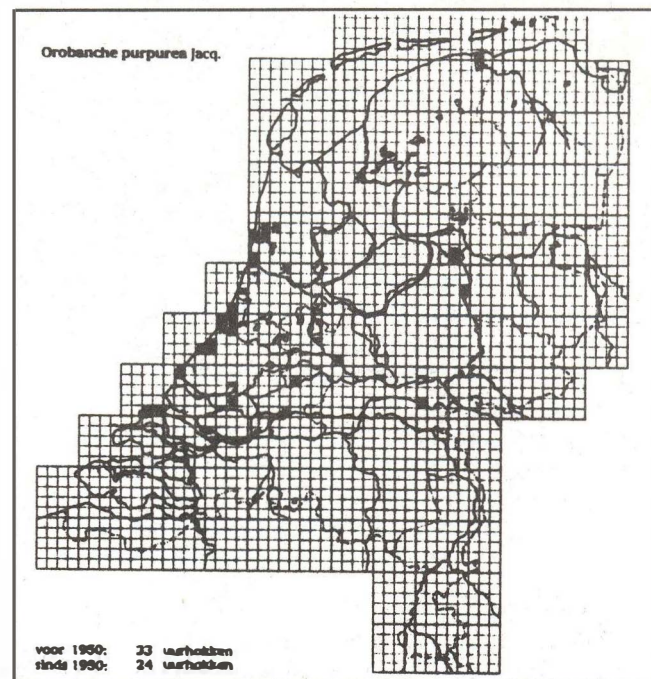
Grens tussen aangeplante en verwilderde en ingeburgerde groeiplaatsen moeilijk aan te geven.

16. *Lysimachia thysiflora* (Moeraswederik)
 Groeiplaats met enkele bloeiende plant op Klein-Leeuwenhorst (FLORON-hok 30-17-23). Nieuwe soort voor

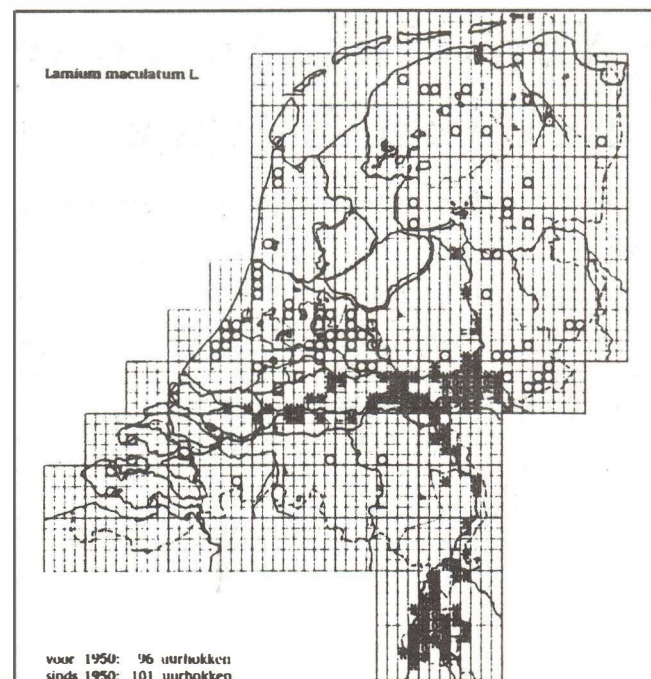
Noordwijk.
 Vrij bekende plant van veenmoerassen, doch in de kuststreek vrij zeldzaam.

17. *Origanum vulgare* (Wilde marjolein)
 In de wegberm bij de Krom (FLORON-hok 30-26-15). Nieuwe soort voor Noordwijk.

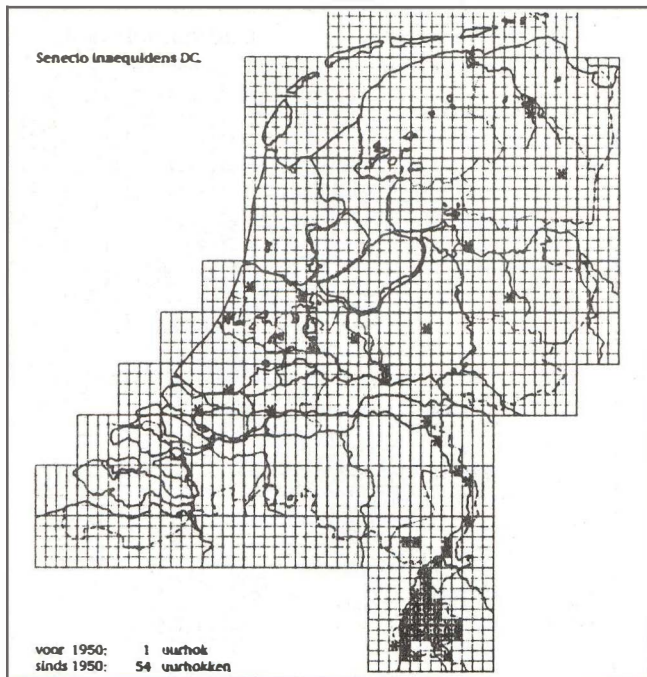
Gezien de groeiplaats in een berm, moet toch wel rekening gehouden worden met een adventiefplant.

18. *Orobanche purpurea* (Blauwe bremraap)
 Rijke groeiplaats op Duinaveruit langs de Beethovenweg. Ongeveer 30 bloeiestengels in een dichte bos en nog 2 losse exemplaren. (FLORON-hok 30-16-35). Uit het verspreidingskaartje blijkt duidelijk dat de Blauwe bremraap een echte kustplant is en vooral te vinden is in de buurt van de kustdorpen in bermen en betreden plaatsen. De Blauwe bremraap komt zeer onregelmatig voor. Het ene jaar is hij nergens te vinden en er zijn ook jaren bekend dat deze plant soms massaal voorkwam. De plant parasiteert op Duizendblad, maar ook, zoals hierboven blijkt, op Duinaveruit.

19. *Pentaglottis sempervirens* (Groene ossetong)
Rijke groeiplaats aan de Duindamseslag tegenover het bezoekerscentrum aan weerszijden van het ruiterspad. Deze groeiplaats wordt genoemd in het stukje van Kees Verweij in de Strandloper van mei 1989 (FLORON-hok 24-57-43).

Rijke groeiplaats langs de Randweg ter hoogte van de parkeerplaats die dicht bij de jeugdherberg ligt (FLORON-hok 24-57-34). (Plant heette vroeger Overblijvende ossetong).

20. *Reseda luteola* (Wouw)
Vier forse exemplaren langs het Van Limburg Stirumkanaal in de AW-duinen ter hoogte van het dennenbosje. (FLORON-hok 24-57-13). Deze soort houdt daar lang stand. Op deze voormalige fazantenvoerplaats kwamen zo'n tien jaar geleden tientallen planten voor. Toen de voerplaats niet meer werd gebruikt, groeide

het pad dicht met honderden kiemplanten van Wouw. Later verdwenen de planten weer grotendeels toen het pad dichtgroeide met grassen.

21. *Scirpus setaceus* (Dwergbies)
Op stukgetrapte slootover op Oud-Leeuwenhorst (FLORON-hok 30-17-34).

22. *Senecio congregatus* (Moerasandijvie)
In slootje langs de Van Berckelweg (garage Beuk). Tijdens schouwwerkzaamheden verdwenen. (FLORON-hok 30-17-43).

23. *Senecio inaequidens* (Bezemkruiskruid)
Op 1 november een forse rijkbloeiende plant in de berm van het fietspad van de Van Berckelweg (FLORON-hok 30-17-32). Nieuwe soort voor Noordwijk. Uit het verspreidingskaartje blijkt duidelijk de opmars van deze soort vanuit Zuid-Limburg noordwaarts.

24. *Stachys sylvatica* (Bosandoorn)
Kleine groeiplaats in bosje bij Oosterduinsemeer (FLORON-hok 24-57-45).

25. *Thymus pulegioides* (Grote wilde tijm)
In duinrestant bij Oosterduinsemeer (FLORON-hok 24-57-31).

Ik dank alle inzenders hartelijk voor hun bijdrage. Ik houd me gaarne aanbevolen voor nieuwe opgaven van bijzondere soorten of nieuwe vindplaatsen van bestaande soorten op het Noordwijkse grondgebied.

Literatuur:

- Aartse E. et al. 1978. De Flora van Noordwijk.
Heukels & Meyden v.d. 1983. Flora van Nederland. 20e druk. Groningen.
Klein H. 1970. Planten en hun naam. Amsterdam.
Mennema J., Quené-Boterbrood A.J. & Plate C.L. 1985. Atlas van de Nederlandse Flora. deel 2. Utrecht.

E.Aartse
Joh. Molegraafstraat 6
2201 LK Noordwijk

Aanwinsten voor de bibliotheek van het Jan Verweij Natuurcentrum

Broedvogelinventarisatie over 1989 in het polderpark Cronesteyn te Leiden.

De stinzenflora van Leiden en noordelijke omgeving, door J.M. de Graaf, uitgegeven door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum. 1990.

Floron - Rode Lijst. 1990. Uitgegeven door het Rijksherbarium en de Hortus Botanicus te Leiden in de reeks "Gorteria", tijdschrift voor de floristiek, deel 16, nummer 1. 30 maart 1990. Het betreft hier een opsomming van onze meest bedreigde en verdwenen planten in Nederland.